

УДК 378(477.54)(091)''198/201''(093)](049.32)

Астахова Валентина Іларіонівна

доктор історичних наук, професор

Харківський гуманітарний університет

«Народна українська академія»

Вул. Лермонтовська, 27, 61024, Харків, Україна

Email: rector.hgu.nua@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6888-1823

ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ОСВІТИ ХАРКІВЩИНИ: ЧЕРГОВИЙ КРОК

Рецензія на книгу: Высшая школа Харьковщины: 80-е годы XX века – начало XXI века (воспоминания, интервью, документы). Харьков, 2020. 542 с.

Представники харківської історичної школи завжди звертали увагу на вивчення процесів розвитку освіти в регіоні та країні. І це не дивно, враховуючи місце й вплив Харкова на формування та трансформацію освітнього середовища, перш за все – світу університету.

Підтвердженням цього стала унікальна колективна монографія «Вища школа Харківщини: 80-ті рр. XX століття – початок XXI століття (спогади, інтерв'ю, документи)», що вийшла друком у вересні 2020 р. на честь 30-річчя Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія».

Унікальність роботи полягає, перш за все, у складі авторів цієї книги – їх майже 30 осіб – найбільших фахівців у галузі освіти. Половина з них багато років стояла біля керма харківської вищої школи, а це означає, що вони дуже добре знають і розуміють, чим живе заклад вищої освіти в наш складний та неспокійний час. Сім ректорів, які погодилися взяти участь у підготовці цього видання, працюють на своїх посадах і нині, розмірковуючи про минуле та надаючи власні оцінки стану вищої освіти в Україні, висловлюючи цікаві думки щодо проблем і перспектив її подальшого розвитку.

Проте книга цікава ще й тим, що об'єктивні оцінки процесам, які відбуваються в системі вищої освіти України, дають не лише ректори закладів вищої освіти, але й керівники інших рівнів – проректори, декани, завідувачі кафедр, провідні викладачі й співробітники. Крізь призму їх особистого сприйняття й багаторічного досвіду складається досить розлога і яскрава картина вузівського життя в Україні на межі

століть. Цьому багато в чому сприяв так званий «Гід для інтерв'юєрів» – запитальник, розроблений керівницею наукової школи з історії освіти на Харківщині, доктором історичних наук, професором К. В. Астаховою, а також скрупульозна робота інтерв'юєрів – викладачів Народної української академії.

Серед багатьох справді цікавих текстів на особливу увагу заслуговують роздуми академіка В. С. Бакірова («Вища школа – нелегкий шлях трансформації»). Ректор провідного харківського закладу вищої освіти – Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, голова Ради ректорів Харківського вузівського центру розкриває своє бачення ролі університетів у житті суспільства і, зокрема, у сучасному світі. «Сьогодні з університетами відбувається серйозна трансформація, – пише В. С. Бакіров, – оскільки вони змушені реагувати на цілу низку викликів, яких раніше просто не було. Насамперед, це масовізація вищої освіти» (*Vysshaia shkola Khar'kovshchiny* 2020, 49). Зокрема, вона неминуче призводить до зниження рівня підготовленості молоді, яка вступає до закладів вищої освіти. Серед інших викликів важливе місце займають внутрішня й зовнішня еміграція викладачів, унаслідок якої знижується якість кадрового потенціалу, а отже, і якість викладання; поступовий перехід до самофінансування, коли університет повинен займатися не стільки навчальним процесом і науковими дослідженнями, скільки заробляти гроші на збереження матеріально-технічної бази, видання наукової літератури, утримання бібліотеки, та багато чим іншим (49-51).

Не лише В. С. Бакіров, але й багато інших авторів монографії підкреслюють, що університет є духовним і інтелектуальним центром будь-якого університетського міста, своєрідним «культурним хабом», простором збереження, розвитку й підтримки інтелігентності, освіти та культури. Про це, з досить жорсткою часткою критики на адресу сучасних реформаторів вищої освіти, пише ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди І. Ф. Прокопенко, який очолював цей головний педагогічний заклад вищої освіти Харківщини впродовж 40 років; проблемам місії університету присвятили свої статті академік Л. М. Шутенко, який керував Харківським національним університетом міського господарства з 1976 до 2011 р.; проректор ХПЗ з науково-дослідної роботи академік А. П. Марченко; завідувач кафедри культурології юридичного університету професор В. О. Лозовий та ін.

Спільна ідея, яка червоною ниткою проходить крізь всі тексти, – це глибока повага до університету як до центру духовності й культури й готовність служити йому за будь-яких умов і за будь-яких ситуацій. «Причому, – як стверджує К. В. Астахова – відповідальний редактор

цього видання, – не працювати в університеті, а служити йому всіма силами душі й розуму, бо саме таке служіння є великим щастям для кожного, хто до нього причетний» (Astakhova 2020, 3).

References / Бібліографія

Astakhova, E. V. “Vysshaiia shkola v izmenchivom mire.” *Vremia*, 1 sentiabria 2020, s. 3. (In Russian)

Астахова, Е. В. “Высшая школа в изменчивом мире.” *Время*, 1 сентября 2020, с. 3.

Vysshaiia shkola Khar’kovshchiny: 80-e gody XX veka – nachalo XXI veka (vospominaniia, interv’iu, dokumenty). Khar’kov, 2020. (In Russian)

Высшая школа Харьковщины: 80-е годы XX века – начало XXI века (воспоминания, интервью, документы). Харьков, 2020.

Astakhova Valentyna Ilarionivna

Doctor in Historical Science, Professor

Kharkiv University of Humanities «People’s Ukrainian Academy»

Lermontovska str., 27, 61024, Kharkiv, Ukraine

Email: rector.hgu.nua@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6888-1823

STUDYING THE HISTORY OF EDUCATION OF KHARKIV REGION: THE NEXT STEP

Book review: Vysshaiia shkola Khar’kovshchiny: 80-e gody XX veka – nachalo XXI veka (vospominaniia, interv’iu, dokumenty). Khar’kov, 2020.

542 s.